

Saksbehandler	Hilde Bøkestad
Deres ref.	
Vår ref.	19/10841
Arkiv	19/1457
Vår dato	31.01.2019
Deres dato	

Til Klima og Miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Innspill til Kulturminnemeldingen

Larvik kommune er positiv til at det nå skal utarbeides en ny stortingsmelding for Kulturminnepolitikk som skal gi tydeligere retning, klargjøre og samordne ansvar, bidra til økt bruk av digitale verktøy og bidra til økt verdiskaping.

Kommunene er gitt et bredt ansvarsområde for å ivareta nasjonal politikkforvaltning, samtidig som kommunene gjennom siste statsbudsjett har fått en tydelig beskjed om at det kommunale handlingsrommet vil bli redusert i tida framover med dertil reduksjon i ressursoverføringen fra staten. Det gjør at kommunene må prioritere sitt lovpålagte ansvar foran andre hensyn. Det utfordrer den praktiske kulturminneforvaltningen lokalt opp mot andre og mer presserende ansvarsområder innen helse og oppvekst.

Larvik kommune er etter kommunesammenslåingen med Lardal 1.1.2019 en kommune med 47.000 innbyggere som forvalter et areal på 812,66 km², og er både en eier, rådgiver og myndighetsforvalter av betydelige kulturminner både av førreformatorisk tid og nyere tid - både av materiell og immateriell art - og av nasjonal, regional og lokal verdi. Kommunen har flere roller og ivaretar sin kulturminneforvaltning bl.a. gjennom

- Landbruksforvaltningen – både av skogbruk og jordbruk,
- Næringsforvaltningen – i samarbeid med grunneiere og næringsaktører som håndterer store kulturminneverdier,
- Plan- og bygningslovsforvaltningen – gjennom lokal egenplanlegging og utarbeidelse av strategiske planer som inkluderer store områder definert med kulturhistorisk verdi, og gjennom behandling av private planer, dele- og byggesaker.
- Kultursektoren – gjennom å bidra til det lokale kulturmiljøet gjennom veiledning, tildeling av tilskudd, bidrag til arrangementer, kulturskolen, historieformidling m.v.
- Deleier av Vestfoldmuseene som stiftelse, som bl.a. også omfatter Larvik Museum sammen med fylkeskommunen og de andre kommunene i Vestfold.
- Eiendomsforvaltning – egenforvaltning av flere verneverdige bygg og anlegg. deriblant Herregården som er fredet og av nasjonal betydning som et unikt anlegg i Norge reist i 1674 av og for Norges Stattholder Grev Ulrik Fredrik Gyldenløve.

Larvik kommune har følgende **GENERELLE INNSPILL** til arbeidet med ny stortingsmelding om kulturminnepolitikk:

Kulturminner bør gå fra objektfokus til å forstås og forvaltes i en større samfunnsmessig kontekst.

Det foregår store strukturendringer i samfunnet som gjør at bl.a. bysentrum forvitrer på grunn av endringer i handelsvaner, primærnæringene industrialiseres og marginaliseres og samfunnsmessige institusjoner mister sin rolle og funksjon fordi samfunnsorganiseringen og den norske velferdsstaten er

i endring som følge av globalisering og digitalisering. Samtidig endrer våre livsbetingelser seg som følge av klimaendringer og skaper uforutsigbare rammevilkår for framtida. Alle disse endringene skaper et økt behov for å forstå, lære og bli motivert for å gripe fatt i utfordringene på en meningsfull måte. Da blir lange linjer, det autentiske og identitetsbærende viktigere som en stabiliserende faktor som kan vise sammenheng og gi mening. For å tydeliggjøre kulturminnenes funksjon og relevans i samfunnet bør det gis en tydeligere retning og klarere prioritering, og kulturminneforvaltningen bør frambringe en samfunnsmessig relevans som gir større mening. (Et konkret eksempel: Bryggen i Bergen har verdensarvstatus, er vedtaksfredet og en del av verdensarven. Men bryggen i Bergen var et nav i hele den levende tradisjonen med Lofotfiske som har påvirket hele kystkulturen mellom Bergen og Lofoten og er en av flere vakre byer som inngår i Hanseatenes virkeområde. Kunne man tenkt seg at verdensarvstatusen rundt Bryggen i Bergen også burde omfattet Hansabyene, Lofotfiske og kystkulturen i Norge?)

En mer koordinert og rettet forvaltning vil kunne sikre bedre måloppnåelse og ressursbesparelse

Det oppleves i dag, slik også flere fylkeskommuner refererte til i innspillmøtet i Oslo 24.1.2019, at det er et sprik i dagens forvaltningssystem. Kommunene sitter med et stort ansvar for den praktiske kulturminneforvaltningen inn i en helhetlig lokal forvaltning uten å ha ressursene til å utføre dette på en god måte, mens fylkeskommunene besitter en sektorkompetanse uten et direkte ansvar for den praktiske kulturminneforvaltningen. Dette spriket bidrar til at kulturminner, spesielt innenfor plan- og bygningslovsforvaltningen der de største samfunnsutviklingsmessige interessene ivaretas, ofte blir nedprioritert i avveining mot andre samfunnsmessige hensyn. Det bør derfor ses spesifikt på hvordan lovverket fungerer i dag for å sikre bedre samordning på tvers av nivåer og sektorer i forvaltningen og ut mot private grunneiere, foreninger og interesseorganisasjoner.

Det er også en utfordring for kommunene at de fleste andre vernehensyn unntatt kulturminner som ligger til Fylkeskommunen, er tillagt Fylkesmannen. Når man sprer ansvaret skapes det mer byråkrati som bidrar til dårligere samordning og mindre helhetstenkning. Fra kommunalt perspektiv er forvaltningen også kjennetegnet av at det blir brukt mye tid på fordeling av tilskudd til og oppfølging av relativt små prosjekter som gjør at man oppnår mindre enn om ressursene hadde blitt fordelt annerledes.

Bedre lovmessige og økonomiske virkemidler vil kunne redusere tap av mangfold

Både i det offentlige og i det private har det i flere tiår vært en holdning om å kvitte seg med ressurskrevende bygningsmasse som ikke ivaretar dagens krav og behov, i stedet for å se potensialet i den eldre bygningsarven. Svært mange kommuner er i besittelse av eldre skolebygg, kulturbygg og andre fredede eller vernede anlegg som ikke lenger er i bruk til opprinnelig formål. Fordi de ikke enkelt kan transformeres til andre formål blir anleggene enten stående tomme eller de tas i bruk av frivillige som trenger plass men ikke har penger. Sakte men sikkert blir anleggene ubrukelige og en risiko for omgivelsene. Fordi verken kommunene eller frivillige har økonomi til å sikre verdibevarende vedlikehold forringes anleggene og blir etter hvert vurdert som kondemnerbare. Når dette skjer blir eiendommene i stedet sett på som «tomter» som kan avhendes og erstattes med ny bebyggelse. Da blir verdien en annen og kanskje for høy for å kunne overtas av noen som ønsker å ta vare på anlegget. Dette er den største trusselen for svært mange av våre større verneverdige anlegg, spesielt i byene. Når eldre bygningsmasse rives erstattes de gjerne med noe større og mer ensformig som bidrar til å redusere mangfoldet i byene våre. De bymessige omgivelser utgjør vårt menneskelige «habitat» som skal gi oss påfyll og inspirasjon til framtidig livsoppholdelse. For å unngå trenden med tap av kulturarv, bør det ses både på lovverk, men kanskje vel så mye på økonomiske innretninger, som kan bidra til at det blir mer attraktivt å bevare og sikre kulturminner for ettertiden.

Larvik kommune har følgende **SPESIFIKKE INNSPILL** til arbeidet med ny stortingsmelding:

Larvik bys 350 års jubileum i 2021 bør vise oppmerksomhet og definert som prioritert prosjekt.

Grevskapstida (1671-1881) har fått lite oppmerksomhet i historiebøkene. Perioden ble nærmest skrevet ut av historiebøkene under nasjonsbyggingen – og har siden blitt stående i skyggen av vikingetid, middelalder og industrialiseringen. Larvik grevskap ble opprettet i 1671 som eneveldets mest markante representasjon i Norge. Larvik by ble samtidig residensby for Norges stattholder Ulrik Frederik Gyldenløve. Han var eier av Larvik grevskap og sønn av kong Frederik 3., noe som ga ham status som Danmark-Norges fremste adelsmann.. Herregården ble oppført av Gyldenløve i 1674, som residens og administrasjonssted for grevskapet. Herregårdslandskapet som omkranset Larvik by på 16- og 1700 tallet var unikt for Norge og omfattet Bøkeskogen, høyden nord for byen, Herregården med hageanlegget, Treenighets kirke og Laurvig hospital som var grevens eiendom. Herregårdens hage var Norges første og største barokkhage med kunstige fiskedammer, kanaler og fontener som ble forsynt med vann gjennom et sinnrikt vannsystem som det fortsatt finnes rester av under bakken. Forbildene til hagen var franske, nederlandske og engelske. Herregården som er bygd av tømmer, ble forskriftsfredet i 1923.

I 2021 fyller Larvik by 350 år. Byjubileer er en unike muligheter for byer til å samle innsats, skape synergier og styrke lokal identitet. Det er særlig viktig i Larvik som har vært gjennom en statlig pålagt og delvis uønsket kommunesammenslåing i 1988 og ny kommunesammenslåing i 2018, at byjubileet kan bli en samlende feiring. Larvik kommune er opptatt av å styrke Larvik by som kraftsenter i den store kommunen, og ønsker at Larvik bys unike historie og et viktig kapittel i norsk historie blir viet plass i ny stortingsmelding. Larvik kommune eier og forvalter Herregården, og har som mål å utvikle området rundt Herregården og Tollerodden som et historisk relevant område gjennom å synliggjøre den historiske konteksten, og se om det er mulig å utvikle et hageanlegg som i større grad kan formidle noe av storheten i det opprinnelige hageanlegget og kontakten mot Larviksfjorden med utsyn rett ut mot horisonten. Det er også et ønske å flytte Larvik Museum som er en del av Vestfold Museum enten inn i et nytt bygg eller inn i et eksisterende bygg i nærheten av Herregården, slik at man får løftet historieformidlingen og tydeliggjort dette området som en viktig identitetsskapende del av Norges og Larviks kulturarv. For å evne å realisere et større prosjekt er kommunen avhengig av drahjelp fra sentrale myndigheter, og at grevskapsbyen blir definert som et prioritert prosjekt i 2020-2021.

Det bør gis statlige omstillingsmidler til de bysentrum som blir sterkest berørt av InterCity.

Larvik kommune er den bykommunen som har lengst båndleggingstid mellom planlegging og realisering av InterCity på Østlandet. Larvik by er også det stedet på hele InterCity anlegget som er trangest og der bykjernen blir mest påvirket. BaneNOR krever svært raskt sakshåndtering for å få strekningen prioritert i Nasjonal Transportplan. Utfordringen er at alle alternativer har betydelig innvirkning på kulturminner, kulturmiljø, landskapsbilde og andre svært viktige identitetsskapende elementer i Larvik by. De to stasjonsalternativene omfatter Indre Havn og Kongegata. I Indre havn løftes jernbanestasjonen i en 9-11 meter høy betongkonstruksjon mellom byen og fjorden, og påvirker byens åpenhet mot horisonten. Herregården blir liggende bare 20 meter fra anlegget og kan bli berørt. I Kongegata legges jernbanestasjonen rett inn i en av de eldste delene av Larvik sentrum. Det innebærer at mange karakteristiske bygninger må rives og/eller flyttes. BaneNOR fokuserer hovedsakelig på baneanlegget og gjennomføring, og får signaler fra samferdselsdepartementet om å redusere kostnader. Selv om tiltaket er ment å styrke byene, kan det for Larviks del, som allerede har et svakt sentrum, få motsatt effekt; at «kua dør mens gresset gror». For å motvirke de negative effektene av slike store statlige infrastrukturtiltak, bør staten sette av statlige omstillingsmidler på lik linje som når hjørnesteinsbedrifter eller store statlige arbeidsplasser flyttes eller legges ned i

lokalsamfunn. Da ville Larvik vært bedre i stand til å bistå rettede tiltak for å motvirke sentrumsforvitring, kommunen ville kunne bistå i prosessen med å flytte og sikre historiske bygninger og samarbeide med lokalt næringsliv for å skape lokalt engasjement og endringsvilje samtidig som det tilrettelegges for på best mulig måte å sikre lokal identitet og vern av kulturminner.

Kaupang som en autentisk vikingetidslokasjon bør løftes som en statlig rettet kulturarvssatsing.

Larvik kommune forvalter ett av de mest sentrale arkeologiske områdene fra vikingetida; Kaupang. Mange steder ønsker å løfte fram sin vikingetidsrelasjon, men innsatsen er fragmentert og spredt og blir derfor lite tydelig. Det gjør at Norge som er kjent som landet der vikingene kom fra, er i ferd med å bli forbigått av andre nasjoner som også har tung vikingetidshistorie men som bedre evner å gi et samlet løft. I slike sammenhenger bør staten gi tydeligere føringer som skaper en retning og gir moment. Kaupang er unik og autentisk både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Dessverre har uenighet mellom fylkeskommunal og nasjonal kulturminneforvaltning gjort at området ikke har fått en gjeldende reguleringsplan, og midler som har vært avsatt i langt tid har bortfalt fordi det ikke er progresjon i arbeidet. Det gjør at Kaupang taper terreng som en viktig destinasjon for formidling om vikingetida. Larvik kommune mener dette er illustrerende for at ansvaret og virkemidlene for kulturminneforvaltningen bør defineres tydeligere, og at de reelle og autentiske funnstedene og kulturlandskapene der funnene gjøres må vektas tyngre og gis ressurser til å bli reelle kraftsentrum for kunnskapsformidling og destinasjonsbygging av tidsepoker som er unike for Norge.

Larvik kommune håper våre innspill blir gitt oppmerksomhet og blir tillagt vekt i utarbeidelsen av Stortingsmeldingen. Vi vil også henlede oppmerksomhet mot vår nye Kulturplan der vi nettopp har forsøkt å se kultur og kulturminneforvaltning i et bredere perspektiv også inn i oppvekstløpet, i et folkehelseperspektiv og som drivkraft i byutviklingen <https://www.larvik.kommune.no/media/2160/kulturplan-for-larvik-kommune-2018-2028.pdf>

Larvik kommune ønsker lykke til med det videre arbeidet og stiller gjerne opp dersom det skulle være spørsmål knyttet til vårt innspill.

Med vennlig hilsen

Hilde Bøkestad
Kommunalsjef Areal og Teknikk
33 17 10 00

Dette dokumentet er ekspedert uten manuell signatur

